

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17.09.1981, sp. zn. 6 Cz 50/81, ECLI:CZ:NS:1981:6.CZ.50.1981.1

Číslo: 43/1983

Právní věta: Odpovědnost pracovníka, který převzal závazek o společné hmotné odpovědnosti spolu s ostatními pracovníky kolektivu, se týká všech hodnot, jež byly převzaty podle předávací inventury a dalších dokladů o jejich převzetí. Rozsah nakládání s těmito hodnotami svěřenými k vyúčtování u jednotlivých pracovníků kolektivu není rozhodující pro platnost závazku o společné hmotné odpovědnosti. Má-li pracovník přístup k převzatým hodnotám a má-li možnost s nimi disponovat, je v zájmu ochrany majetku v socialistickém vlastnictví nutné, aby za tyto hodnot také odpovídal.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 17.09.1981

Spisová značka: 6 Cz 50/81

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody zaměstnancem, Odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách

Předpisy: 65/1965 Sb. § 176

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 43/1983 sb. rozh.

Odpovědnost pracovníka, který převzal závazek o společné hmotné odpovědnosti spolu s ostatními pracovníky kolektivu, se týká všech hodnot, jež byly převzaty podle předávací inventury a dalších dokladů o jejich převzetí. Rozsah nakládání s těmito hodnotami svěřenými k vyúčtování u jednotlivých pracovníků kolektivu není rozhodující pro platnost závazku o společné hmotné odpovědnosti.

Má-li pracovník přístup k převzatým hodnotám a má-li možnost s nimi disponovat, je v zájmu ochrany majetku v socialistickém vlastnictví nutné, aby za tyto hodnot také odpovídal.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze 17. 9. 1981, [6 Cz 50/81](#))

Žalující organizace se domáhala na žalovaných náhrady schodku, který byl zjištěn inventurou z 2. 11. 1977 na prodejně v H. Z celkového schodku ve výši 20 560 Kčs odepsala žalující organizace ke své tíži částku 5000 Kčs z důvodu spoluzavinění. Žalované odmítly zaplatit částky na ně připadající,

zatímco ostatní hmotně odpovědní pracovníci své podíly uhradili mimosoudně.

Žalovaná M. P. trvala na zamítnutí žaloby z toho důvodu, že na prodejně pracovala jako uklízečka a na prodeji se nepodílela. Ostatní tři žalované navrhly zamítnutí žaloby, pokud šlo o polovinu žalobou uplatněného nároku, s tím, že se vyskytovaly nedostatky na straně žalující organizace spočívající v organizační a řídicí práci a v zajištění podmínek pro řádný výkon práce.

Okresní soud v Hradci Králové rozhodl rozsudkem tak, že žalobu proti žalované M. P. zamítl a žalobě proti ostatním žalovaným v plném rozsahu vyhověl. Zamítavý výrok odůvodnil soud prvního stupně tím, že žalovaná M. P., přestože uzavřela dohodu o kolektivní hmotné odpovědnosti, nevykonávala ve skutečnosti práce, které by měly souvislost s obchodní činností prodejny; pracovala jako uklízečka, žádné hodnoty k vyúčtování nepřevzala, při prodeji se neúčastnila a ojedinělou výpomoc při výkupu lahví za obchodní činnost nelze považovat. Podle názoru soudu prvního stupně neodpovídá žalovaná M. P. žalobci za škodu vzniklou tímto schodkem podle ustanovení § 176 zák. práce; v úvahu přichází pouze obecná odpovědnost podle ustanovení § 172 zák. práce, avšak žalující organizaci se nepodařilo prokázat zavinění této žalované.

Proti rozsudku soudu prvního stupně podala žalující organizace odvolání, v němž namítala, že žalovaná M. P. pracovala ve funkci pracovníka v obchodě, že tato funkce je zařazena v seznamu povolání, u nichž se vyžaduje uzavření dohody o hmotné odpovědnosti. Hodnoty svěřené k vyúčtování převzala žalovaná M. P. jako členka kolektivu prodejny. Podle mzdových předpisů žalující organizace neexistuje pracovní zařazení uklízečky, nýbrž jen funkce pracovníce v obchodě. Do pracovní náplně takové pracovníce patří příprava pracoviště pro včasné zahájení prodeje, práce při prodeji zboží spojené s jeho přemístováním, balením, tříděním apod., doplňování prodejních zařízení zbožím a jeho přehledné uspořádání, předvažování, přebalování zboží a dohled nad dodržováním čisté váhy, správné míry, jakosti a platných maloobchodních cen, péče o stálou čistotu celého pracoviště a další práce. Při této činnosti přichází pracovníce do styku se zbožím, s nímž musí manipulovat. Tím se účastní na obchodní činnosti, a proto z vzniklý schodek musí odpovídat podle dohody o hmotné odpovědnosti. Žalující organizace z těchto důvodů navrhla, aby rozsudek soudu prvního stupně byl v napadené části změněn tak, že se žalobě proti žalované M. P. vyhovuje.

Po projednání tohoto odvolání krajský soud v Hradci Králové svým rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně. Převzal závěry učiněné soudem prvního stupně a navíc dovedl, že pokud žalovaná M. P. uzavřela se žalující organizací dohodu o hmotné odpovědnosti, je tato dohoda neplatná podle ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce, neboť chybí hmotněprávní předpoklady pro její uzavření. První žalovaná totiž nepřevzala k vyúčtování žádné hodnoty, jak to má na zřeteli ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce. Dále poukázal odvolací soud na to, že i kdyby mohla žalovaná M. P. jako uklízečka platně uzavřít dohodu o hmotné odpovědnosti, neměla by žaloba o náhradu schodku proti ní úspěch, neboť tato žalovaná by se zprostila odpovědnosti poukazem na nemožnost manipulovat s hodnotami na prodejně tak, jak to předpokladu ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce.

Nejvyšší soud ČR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČR, tak, že tímto rozsudkem odvolacího soudu, pokud jím byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v části zamítající žalobu proti žalované M. P., byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 176 odst. 1, věta druhá, zák. práce platí, že v dohodách může být s pracovníky současně ujednáno, že budou-li pracovat na pracovišti s více pracovníky, kteří uzavřeli dohodu o hmotné odpovědnosti, odpovídají s nimi za schodek společně.

Podmínkou právně účinného vzniku tohoto závazku je to, že pracovník řádně uzavřel pracovní

smlouvu (případně dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr), že dovršil osmnácti let věku (§ 11 odst. 2 zák. práce) a že byl zařazen na pracoviště s dalšími hmotně odpovědnými pracovníky. Je-li dohoda o hmotné odpovědnosti platně uzavřena, pak pracovník bere na sebe závazek, že bude odpovídat za schodek vzniklý hospodařením kolektivu společně hmotně odpovědných pracovníků, do něhož byl zařazen a jehož členové jsou povinni převzaté hodnoty vyúčtovat a uhradit případně vzniklý schodek. Odpovědnost pracovníka, který převzal závazek z důvodu společné hmotné odpovědnosti se týká všech hodnot, jež byly převzaty pracovníky kolektivu podle předávací inventury. Podmínkou platnosti závazku o společné hmotné odpovědnosti není rozsah nakládání se svěřenými hodnotami jednotlivým pracovníkem kolektivu; tento rozsah je totiž vymezen náplní práce, jak byla dohodnuta v pracovní smlouvě. Má-li pracovník volný přístup k převzatým hodnotám a možnost s nimi disponovat, je v zájmu ochrany majetku v socialistickém vlastnictví, aby za tyto hodnoty také odpovídal.

Nelze proto souhlasit s názorem odvolacího soudu, že dohoda o hmotné odpovědnosti uzavřená se žalovanou M. P. je neplatná podle ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce, údajně proto, že žalovaná jako uklízečka žádné hodnoty ve smyslu ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce nepřevzala ani sama, ani prostřednictvím jiného člena kolektivu zavázaného společně hmotnou odpovědností, s takovými hodnotami nenakládala a ani je nebyla povinna vyúčtovat. Tento závěr nemá oporu ani ve výsledcích provedeného dokazování. Soudy obou stupňů se nevypořádaly se skutečností, že podle pracovní smlouvy uzavřené mezi účastníky nebyla žalovaná M. P. přijata na funkci „uklízečky“, nýbrž „pracovnice v obchodě“. Podle pracovní náplně stanovené pro tuto funkci patřilo mezi povinnosti této žalované mimo jiné i připravovat pracoviště pro včasné zahájení prodeje, konat práce spojené s přemísťováním, balením a tříděním zboží, doplňovat prodejní zařízení, dbát o přehledné uspořádání zboží a přitom stále pečovat o čistotu celého pracoviště. Žalovaná M. P. ostatně sama ve své výpovědi jako účastnice řízení před soudem prvního stupně 26. 4. 1978 připustila, že pravidelně přebírala ranní dodávku mléka, během pracovní doby konala drobné práce spojené s uspořádáním věcí na prodejně, mlela kávu, případně vypomáhala při prodeji lahví. Vzhledem k obsahu pracovní smlouvy měla tedy tato žalovaná možnost (a rovněž povinnost) manipulovat s hodnotami svěřenými kolektivu hmotně odpovědných pracovníků prodejny, což také činila, jak sama připustila. Hodnoty také společně se členy kolektivu převzala a na základě dohody o hmotné odpovědnosti byla povinna je vyúčtovat.

Podle ustanovení § 5 odst. 1 směrnice č. 6 ministerstva obchodu ČSR z 30. 4. 1971 (uveřejněné ve Věstníku ministerstva obchodu ČSR, v částce 6/1971) může ředitel organizace vymezením z hlediska zabezpečení ochrany socialistického vlastnictví a podle potřeb organizace (pokud si tuto pravomoc nevyhradí generální ředitelství) okruh funkcí, pro jejichž výkon je nezbytné uzavření písemné dohody o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je pracovník povinen vyúčtovat podle ustanovení § 176 zák. práce. Spadala-li tedy funkce pracovníka v obchodě do takto vymezeného okruhu funkcí, pro jejichž výkon je nezbytné uzavření dohody o hmotné odpovědnosti, a žalovaná práce uvedené v pracovní smlouvě skutečně vykonávala, pak z výše uvedených důvodů nemůže být dohoda o hmotné odpovědnosti uzavřená se žalovanou M. P. neplatná.

Ze stejných důvodů nelze souhlasit s názorem odvolacího soudu, že by se tato žalovaná, i kdyby platně uzavřela dohodu o kolektivní hmotné odpovědnosti, vždy zprostila odpovědnosti pouze poukazem na to, že neměla možnost s hodnotami na prodejně manipulovat tak, jak to předpokládá ustanovení § 176 odst. 1 zák. práce. Jak již bylo uvedeno, žalovaná M. P. měla k těmto hodnotám přístup a měla nejen možnost, ale i povinnost s nimi manipulovat.

Odvolací soud však vycházel z jiného právního názoru a porušil svým rozhodnutím zákon v ustanoveních § 176 odst. 1 a § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce.